

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å vissa lån ur lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

(4:e avd.)

I en till riksdagen den 18 januari 1929 avlåten proposition, nr 18, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att räntan å de lån ur lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby, vilka i enlighet med beslut av 1920 och 1922 års riksdagar lämnats tjänstemannasamhällets vid Mörby egnahemsförening med begränsad personlig ansvarighet och som avse antingen byggnader, vilka till huvudsaklig del uppförts under åren 1921—1924, eller ock anläggning av vägar och öppna platser samt vatten- och avloppsledningar, vilka till huvudsaklig del utförts under nämnda tid, må, räknat från och med den 1 januari 1929, nedsättas, beträffande byggnadslån, som avser tomt, vilken innehaves av nämnda förening, statstjänsteman eller statstjänstemans änka eller barn, från 5 till 4½ procent, beträffande byggnadslån, som avser byggnad å annan tomt, från 6 till 5½ procent och beträffande lån för anläggning av vägar och öppna platser samt vatten- och avloppsledningar från 5 till 4½ procent.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Efter medgivanden av 1911 och 1920 års riksdagar har till en av statstjänstemän för ändamålet bildad förening med tomträtt upplåtits vissa delar av kronoegendomen Mörby nr 1 i Danderyds socken (numera Stocksunds köping) av Stockholms län. Från nämnda områden äger föreningen upplåta tomter. Enligt beslut av 1914 års riksdag må dylika upplåtelser ske även till andra än statstjänstemän. För ändamålet har också inrättats en särskild lånefond, avsedd dels för anläggning genom föreningen av vägar samt vatten- och avloppsledningar, dels ock för utlämnande av byggnadslån till egnahemsbyggare.

Enligt av statskontoret lämnad uppgift hava från lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby till egnahemsföreningen utlämnats lån dels för bebyggande av tomter å sammanlagt 2,380,250 kronor, dels ock för anläggning

av vägar och öppna platser m. m. å tillhopa 530,000 kronor. Storleken av de räntor, som för närvarande skola erläggas å sådana lån, framgår av följande sammanställning:

	Räntan utgör, därest tomten innehaves av	
	föreningen, statstjänste- man, hans änka eller barn	annan
	%	%
<i>A. Byggnadslån.</i>		
I. Lån för bebyggande av tomt å område upplåtet enligt beslut av 1911 års riksdag		
a) därest byggnaden påbörjats före den 16 april 1917	4 1/2	5
b) därest byggnaden påbörjats efter den 15 april 1917	5	5 1/2
II. Lån för bebyggande av tomt å område upplåtet enligt beslut av 1920 års riksdag	5	6
<i>B. Vägslån.</i>		
	Räntan utgör i %	
I. Lån avseende område upplåtet enligt beslut av 1911 års riksdag	4 1/2	
II. Lån avseende område upplåtet enligt beslut av 1920 års riksdag	5	

Departementschefen har för egen del inledningsvis erinrat, hurusom räntan å lånen ur statens bostadslånefond, vilken ränta från och med år 1920 varit 5 procent, från och med den 1 januari 1923 utgått efter 4 procent. I avslutning härtill anföres vidare följande:

»I den proposition, vari riksdagens medgivande till räntesänkningen begärdes (proposition nr 62 till 1923 års riksdag), framhöll föredragande departementschefen såsom skäl för räntesänkningen, att den allmänna räntefoten sedan år 1920 sjunkit avsevärt. Departementschefen anförde vidare, att den ifrågasatta räntenedsättningen även borde omfatta lån, som lämnats ur fonden före år 1923. Det skulle, anförde departementschefen, särskilt te sig obilligt, om sådana företagare, som fått vidkännas de under åren 1920 och 1921 till sin topp uppdrivna byggnadskostnaderna, skulle nödgas erlägga ränta enligt högre räntefot än andra företagare. En sänkning av räntan å bostadslånen vore förvisso den förnämsta hjälp, som staten kunde lämna byggnadsföretagarna från kristiden.

Vad sålunda anfördes har i viss mån sin tillämpning jämväl i föreliggande fall. Vidare är att märka, att Kungl. Maj:t, såsom förut omnämnts, beträffande vissa bostadslån, som av statsverket beviljats tjänstemän vid kommunikationsverken, medgivit en nedsättning av räntan från 5 till 4 procent.¹⁾ De lån från Mörbyfonden, som avses i föreliggande framställning, äro i

¹⁾ Härmed avses ett av Kungl. Maj:t, efter framställning av styrelserna från de olika kommunikationsverken, den 24 augusti 1923 fattat beslut att räntan å vissa bostadslån, som från sagda verk utlämnats, skulle från och med den 1 januari 1923 tills vidare nedsättas från 5 till 4 procent.

mycket jämförliga med nyssberörda bostadslån och torde i fråga om räntesatsernas höjd numera intaga en särställning bland likartade lån. Det var dock uppenbarligen statsmakternas avsikt, att räntesatserna skulle, i varje fall för statstjänstemännen, bestämmas så lågt, att lånen innebure en verklig hjälp. Med hänsyn till anförda förhållanden och då det — såsom ock 1925 års statsutskott framhållit — givetvis är önskligt, att en viss grad av likställighet blir rådande mellan jämförliga grupper av egnahemslåntagare, synes mig räntesänkning beträffande de i framställningen avsedda lånen motiverad. En sådan åtgärd bör med hänsyn till de särskilda förhållanden, som föreligga, icke kunna tagas till intäkt för motsvarande framställningar i andra fall. För en räntenedsättning talar ytterligare den omständigheten att — på sätt framgår av handlingarna — åtskilliga av ifrågavarande låntagare från Mörbyfonden genom de höga byggnadskostnaderna råkat i allvarliga ekonomiska svårigheter.

Den på dessa grunder ifrågasatta räntenedsättningen synes mig böra omfatta dels lån, som avse byggnader, vilka till huvudsaklig del uppförts under åren 1921—1924, dels ock lån för anläggning av vägar m. m., vilka till huvudsaklig del utförts under nämnda tid. Vad beträffar räntesatsen finner jag emellertid icke lämpligt att nedsätta densamma så mycket som i framställningen föreslagits, utan får jag förorda, att räntan för de ifrågavarande lånen reduceras med $\frac{1}{2}$ procent såväl för statstjänstemän som för andra. Räntesänkningen torde böra få gälla från och med 1929 års ingång.

De nu förordade räntesänkningarna böra icke föranleda någon nedsättning av sådan ränta, som enligt av Kungl. Maj:t meddelad föreskrift skall utgå, för den händelse till betalning förfallet belopp icke av föreningen i föreskriven ordning erlägges.

Därest en räntesänkning genomföres, bör, såsom statskontoret påpekat, jämväl en nedsättning av de årliga annuiteterna äga rum. Dessa annuiteter böra därvid bestämmas på sådant sätt, att lånen komma att vara återbetalade vid den tidpunkt, som bestämdes vid deras utlämnande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att tillse, att de föreskrifter beträffande annuiteterna, som på grund härav må bliva erforderliga, bliva i vederbörlig ordning meddelade.

Om den av mig förordade räntenedsättningen kommer till stånd, blir därav en följd, att statens ränteinkomster från ifrågavarande fond för de närmaste åren komma att nedgå med omkring 4,750 kronor för år. Härav belöpa å byggnadslånen ungefär 3,500 kronor och å väglånen ungefär 1,250 kronor. Allt eftersom lånen amorteras, kommer givetvis inkomstminskningen att småningom reduceras.»

*Utskottets
yttrande.*

För egen del vill utskottet endast erinra, hurusom förevarande fråga på grund av motionsvis gjorda framställningar tidigare vid skilda tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. I statsutskottets av 1925 års riksdag godkända utlåtande (nr 82) framhölls sålunda, att otvivelaktigt, ur synpunkten av större likställighet mellan nu ifrågavarande låntagare och andra med dem jämförliga grupper egnahemslåntagare, skäl kunde anföras för vidtagande av den då motionsvis påyrkade räntesänkningen beträffande Mörbylånen. Utskottet hade likväl ansett vanskligt att utan närmare utredning vare sig om vederbörande egnahemsförenings eller myndigheternas ståndpunkt i frågan därom fatta beslut. Utskottet, som dock förutsatte, att efter gjord framställning den sålunda för ärendets slutgiltiga bedömande erforder-

liga utredningen skulle kunna åstadkommas, hemställde därför, att motionen i ämnet icke måtte av riksdagen bifallas.

Då nu efter verkställd vederbörlig utredning proposition i ärendet framlagts, får utskottet, under hänvisning i övrigt till departementschefens uttalanden, tillstyrka densamma.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att räntan å de lån ur lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby, vilka i enlighet med beslut av 1920 och 1922 års riksdagar lämnats tjänstemannasamhällets vid Mörby egnahemsförening med begränsad personlig ansvarighet och som avse antingen byggnader, vilka till huvudsaklig del uppförts under åren 1921—1924, eller ock anläggning av vägar och öppna platser samt vatten- och avloppsledning, vilka till huvudsaklig del utförts under nämnda tid, må, räknat från och med den 1 januari 1929, nedsättas, beträffande byggnadslån, som avse tomt, vilken innehaves av nämnda förening, statstjänsteman eller statstjänstemans änka eller barn, från 5 till 4½ procent, beträffande byggnadslån, som avser byggnad å annan tomt, från 6 till 5½ procent och beträffande lån för anläggning av vägar och öppna platser samt vatten- och avloppsledning från 5 till 4½ procent.

Stockholm den 12 februari 1929.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 15.
